

ERDÉLYI GAZDA

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egyesület titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Külmagyar u. 27.)
czimzendők.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:

1871 egész évre:

Egyleti tagoknak 2 fr. —

Nem tagoknak 4 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

A földmivelési miniszter látogatása Erdélyben.

Augusztus 2-kán érkezett körünkbe Szilávy József miniszter ur, hogy a kolozs-monostori tanintézet állapotáról személyes meggyőződést szerezhesen. Az igazgató, Kodolányi Antal, vezetése alatt még aznap délután több órát szánt a meglevők megtekintésére, a létesítendők tervezésére s az igazgatóság, valamint a helybeli állami mérnökség azon fényes elégtételben részesült, hogy a miniszter ur is azon helyet jelölé ki az intézeti főépület számára, melyet ezen urak már réges-régen, de eddig eredménytelenül, az épülettervvel együtt a miniszteriumhoz fölterjesztettek.

Másnap hét órakor a hallgatók rögtönzött vizsgálója folyt le, a miniszter urnak legnagyobb meglepedésére, ki az ujabbkori vegytanban való jártasságát számos megjegyzés által mutatta, sőt krétát fogva maga rajzolt a táblára mértani feladványokat sat.; egyszóval bebizonyította, hogy a bécsi Theresianum hajdani jeles növendéke, a bányászat volt buzgó hivatalnoka, a gyakorlati gazdaság haladásaért küzdő egykori bajnoka, mai napig, fényes és terhes állásában sem mondott le azon kitartó szorgalomról, mely a valódi szakkérfiut jellemzi. Délután rövid kihallgatáson fogadá a derék k.-monostori tanári kart, hogy újból elismerését fejezze ki azon kiválólag gyakorlati irányért, melyet az intézeti előadásoknál tapasztalt és tovább is esüggedetlen kitartásra serkentse az illetőket, a legjobb esetben is még két évre kiterjedő provisorium alatt.

Ugyanaz nap este az erdélyi gazdasági-egylet köztelkét is látogatásával szerencsélte a miniszter ur, hol alelnök b. Huszár Sándor, Galgóczy Károly és a titkár fogadták. A magas vendég nagy érdeklődéssel tudakozá egyletünk viszonyait és elismeréssel szólt a köztelek jelen állapotáról, kijelentvén egyszersmind, hogy hason terjedelmű és becsü kertet Magyarország területén nem ismer. Végre szívélyes bucsút vón a jelenvoltaktól s megígéré, hogy eddigi pártfogását a látottak kedves emléke még fokozni fogja.

Szilávy József rövid itt mulatása mindenkit, ki vele érintkezett, arról győzött meg, hogy a közigazdaság miniszteri székét éles látásu, szakképzett, érellyes egyén foglalja el, ki e mellett egyszersmind a legszeretreméltóbb embereknek is egyike. Azért szívünkben óhajtuk, hogy üdvös működése e téren édes hazánk javára s felvirágzására még hosszason tartson!

Levelek a pinczéből.

IV.

Közelebbi levelemben a hordókról szólván: ezzel kapcsolatban, jelenleg a legszükségesebb pincze-eszközöket foglalom össze, hogy előforduló esetekben hivatkozhatssam rájuk.

— A borleluzásra használt edények csaknem minden terjedtebb borvidéken különbözők. Így pl. a badeni felföldön, sőt részben Württemberg és Bajorországban, átűritésre a mi szedő-puttonainkhoz hasonló edényeket használnak. A hordók chez alkalmazottan magasb ászkokra vannak fektetve, úgy, hogy e puttont kissé dült állásban a csaplyuk alá lehet

állítani s mikor megtelik: egy második munkás vállalja segíti. Azon hordóhoz, melybe a lehuzott bort ürítik, lépcső van támasztva s a puttonos ezen föllépdelve, edényét egyenesen a liuba (tölcsérbe) üríti. Ezt a módot magam is gyakoroltam, de csakis ott tudnám ajánlani, hol a bort egyik pinczéből másba, távolabbra kell költöztetni.

Würzburg vidékén egy nagyobb csapalja-kádba eresztik le a bort, s ebből egy olyanforma szivattyúval, mint egy kis kézi vizipuska, nyomják fel, az üres hordóba vezető csöveken. Ezen lehuzási mód nagyon czélszerű s újabb időben, sokfélekép javítva és módosítva a külföld minden nevezetes pinczéjében, sőt itt-ott a belföldön is gyakorlatba van véve.

Fiatál, többszöri lehuzásra szánt borok a régi modorú szivattyúkkal is kár nélkül kezelhetők, de már egészen megtisztult, kész bor kissé meg szokott törni s többé-kevésbé zavarodottan jut a másik hordóba; ezért sokkal jobbak az újabban használt készárnyi vastag, hajlékony bőr- vagy gutta-percha csövek, melyekből annyit, a mennyire szükség van, egybekapcsolnak: egyik végét rácsavarják a kiürítendő hordó csaplyukára, másik vége az üres hordóba vezet. Most már a telehordó szájára egy különös szerkezetű fuvóval levegőt nyomnak be, mely a bort belőle kihajtja s a csöveken keresztül a másik hordóba juttatja, a nélkül, hogy az óbor levegővel jőne érintkezésbe.

Ezen fuvóknál még alkalmasabbak azon kis forgató kerékekkel hajtott szivattyúk, melyeket az elvezető csövekhez valahová közből odaillesztenek s eként a bort zajtalanul, akár a pincze legtávolabbi szegletében fekvő hordóba, ugyszólván átlopják.

Ott, hol ezt a költségesebb eljárást mellőzni akarják: leginkább tudom ajánlani borkezelésre azon kis vasabroncos fakannákat, melyeket a kolozsvári pincze-egylet is használ. A havasi famunkások által Erdélyben rendszeren készített szokott fakártyákhoz hasonló edények ezek; alól kissé öblösebbek, hasások, oldalt vasfüllel s a legfelső szélesceske vasabroncs a fán felül eresztve és kissé kifelé hajtván, hogy a folyadékot jó móddal, csorgatás nélkül lehessen kiüríteni.

Ezen körülbelül vedres nagyságu fakannák ből legalább 2—3 kell, hogy minden pinczében legyen. Borlehuzáskor a csap alá tesznek egy kis törpe, alig tenyérnyi szélességgel készített fakádat; megeresz-
tik a csapot s a kannákat, ha egyik megtölt, gyorsan a másik helyébe állítják, a nélkül, hogy a csapot

bezárnák, mert minden csapzáráskor a folyadék kissé visszalökődik s a hordó tartalma rendre felzavarodik.

Azon Erdély nagyobb részében divatos mód, hogy a csapaljakából fazékkal merik vedrekbe s úgy szállítják el a leeresztett bort: nemcsak hosszadalmas, időrabló, hanem a többszörös töltögetés miatt a bor igen sok levegővel jut érintkezésbe s szesztartal-
mából is nem jelentéktelenül veszít.

A liuk alakja legczélszerűbben tojásdad s felfelé keskenyedő, eként a beleöntött bor legkevésbé locsosanhat ki s fecskendezhetik szertesét.

Szükséges továbbá egypár rézcsap; sokkal tisztábbak ezek a fából készülteknél, de nem szabad a hordóba ütve hevertetni, vagy mosatlanul félretenni őket, mert különben ártalmas rézrozsdá képződik rajtuk.

Egy 2—3 vedres kétfülű fakád a hordók megcsapolásához és seprő s zavarék beleeresztésre, továbbá a mi nálunk még a pinczék legnagyobb részében hiányzik: egy olyan hordóemelő csavaros készülék, milyennel a terhes szekerek tengelyeit szokták megemelni. Ezen csavaros emelők Kolozsvárt, Dietrich vasas boltjában, nagyság szerint, 18—24 forintért kaphatók; kivált nagyobb hordóknál nélkülözhetlenek. Valahányszor seprős vagy üledékes borral bánunk s a hordót kézzel emeljük meg: mindig tetemes fölzavarodást szenved, míg az emelővel ugyanezt könnyen s biztosan végezzük.

A kisebb pincze-eszközök, u. m. kalapács, csapfuró, dugóhuzó, pléh- és üveglopók sat. sokkal ismeretesek, semhogy bővebb ismertetést kívánának; csak azt akarom különösen megjegyezni, hogy a lopókat s általában minden olyan edényt, mely időnként borral jön érintkezésbe: használat után ki kell vízzel öblíteni s úgy akasztani fel száraz helyre, különben rozsdát kapnak s megecsetesednek. A használt faedényeket is kimosás után leforgatva kell eltenni. Gondosság és lelkiösmeretes tisztaság nélkül ily csekélységek körül: nem lehet bort tisztán kezelni!

Egypár a hordók nagyságához alkalmazott csavaros segédabroncs fontos szolgálatot tesz. Ha abroncs pattan le, ezt a segédet rögtön helyére lehet alkalmazni s így bátran bevárhatjuk, míg a hordó rendes kezelés közben kiürül s új abroncsot tétethetünk reá.

Nem lesz felesleges, ha itt a pincze-eszközökről szólván: a palaczkokra huzás módját és az ahhoz szükséges kellékekkel együtt kissé bővebben megismerjük.

Kell erre a célra első sorban egy kisebbrendű rézcsp, melynek hosszabb-nyaku, vékony forgattyujából a bor, tölcser közvetítése nélkül, egyenesen a palaczkba ürül. A megtöltésre szánt üres palaczkokat rendszeren csomóba rakják a töltőgató jobb keze felől, ki is a csapot megeresztvén, a míg csak lehet be nem zárja, hanem a szükséges számú palaczkok megtöltését egyfolytában végzi. A tölcserhez ütődés árt a bor színének, a csap többszöri bezárása és ujranyitása: a tisztaságnak. A töltőgató balkeze felől egy kis alacsony asztal áll, melyre a megtöltött palaczkok rakatnak; emellett ül a második munkás a dugaszoló készülékkel, mert a tele palaczkoknak hosszason dugatlanul állani nem szabad.

A dugaszoló készülékek közt vannak drágák és mesterséges szerkezetűek; ezek helyett azonban mint olcsót, czélszerűt és a mi viszonyaink közt kielégítőt ajánlhatom azt, a melyet az egyleti pincze is használ; kolozsvári lakatos Geng Ádám darabját 12 uj frtért szolgáltatja. Szerkezete a következő:

Áll egy körülbelül $3\frac{1}{2}$ láb hosszú padból, melynek egyik végére 9 hüvelyk magas, 5 hüvelyk átmérőjű pléhcilinder van erősítve; ebbe jár egy második bőrpohár s a bőr és pléh közé egy vastag dugókéreg karika. A bedugandó palaczkokat az illető munkás balkézével egyenként a bőrpohárba teszi, előbb azonban mutatóujjával megtapogatja az üveg száját, hogy a dugót ahoz képest választhassa; gyertya felé tartva megnézi: illőleg van-e töltve, azaz: meg van-e az üvegnek kellő $1\frac{1}{2}$ hüvelyknyi hujja? jobbkeze mutatóujjával megkopogtatja: nincs-e a palaczk megpattanva? A padhoz van erősítve egy dugólágyító kis kéziasztó, melyet a vegyes kereskedésekben, gyógyszerárakban szeltiben lehet látni; ebben a dugót lágyra és kissé hegyesre nyomják, s egy kis a padba beeresztett s borral töltött pléhedénykébe mártják, hogy a netalán rajtalevő szúpor lemosuljon; végre az eként előkészített dugó a palaczk szájára kerül, hol egy $1\frac{1}{2}$ láb hosszú, laposra faragott fával 2—3 ütést tesznek rá s eként beverik.

Ha a dugó-beverés közben valamelyik palaczk elpattan, tartalmát a bőrpohár fogja fel, honnan a zavarékhoz szokás tölteni újabb tisztulás végett. A bőrpohár és a feneke alatt levő dugókéreg lapocska, az ütés erejét mérséklék.

Ily módon két gyakorlott munkás naponta 1200—1500 palaczkot képes megtölteni és dugaszolni.

Régebben, néhol szokás volt a dugók megforrása, vagy forró vízbe áztatása; ezt azonban határo-

zottan roszalunk kell. A dugó eként elázik, eredeti feijtségét elveszti s igen gyakran elpenészedik, kivált ha megnedvesítés után hosszabb ideig tartani kell.

Az a kevés csersav, a mit a szárazon sajtolt dugóból a bor fölvehet, nem árt; vízzel forrázott dugó miatt többször kaptam a bort a palaczkokban megpenészedve. A szárazon bevert s csak az elzárt bortól megdegedő dugó: még annál légmentesebben zár.

Mehrer András.

Georgikai felolvasások.

XI.

A növények betegségeiről.

2. Fény. — A magasabb növények fejlődésükre a világosságot mulhatlanul megkívánják, mert hiszen csak a fény befolyása alatt képesek levélzöldet (chlorophyllt) tartalmazó sejteik a nyers tápanyagokat áthasonítani s a növényi szervezet tovább fejlődésére szükségelt anyagokat elkészíteni. Nem egyedül a chinai császár, hanem a szervezetek valamennyien a nap gyermekei, a növények azonban szorosabb értelemben, mint az állatok, az embert is ide értve, melyek ugyanazon anyagokkal, melyek a növényekben a napsugarak befolyása alatt képződtek, közvetlenül — növényevők, — vagy közvetve — húsevők — egészítik ki s szaporítják szöveiteket. Csak a legalsóbb növények között találunk egyeseket, melyek állandóan sötétben tenyésznek, ilyen pl. a szarvasgomba (*Tuber cibarium*, Trüffel), ilyen az *Antennaria cellaris*, mely pinczéinkben a hordókat s falakat fekete bársonyhoz hasonló réteggel vonja be, s több más gombafaj. Némely növények csak is tiszta napfényben tenyésznek s ezért fény növényeknek neveztetnek, mint a gabonafajaink s a polyvás füvek általában, — az ugynevezett árny növények ellenben a megtört fény sugarakat keresik s árnyékba húzódnak, mint a repkény (*Hedera helix*) s a gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), melyek tiszta napfényben kivesznek. A növények okszerű tenyésztésénél tehát ezen körülményt sem szabad szem elől téveszteni.

Ha növényeinktől a szükségelt fényt megvonjuk, nem halnak el ugyan rögtön, hanem rajtok általános színledési tünetek lépnek fel: elhalványodnak, sápkórosak lesznek, — mely körtünet különben még más körülmények között is előállhat, — száruk szerfelett megnyulik, leveleiknek lapja tökélytelenül fejlődik ki, s vagy épen nem virágoznak, vagy satnya, hitvány, féligérett gyümölcsöket termelnek. Mind ezen tüneteket teljes mérvben kifejlődve a pinczékben, vermekben, vagy más sötét helyeken tengődő növényeken elég gyakran van alkalmunk tapasztalni. Hasonlót észlelünk tulajdonságos sűrűn vetett gabonaföldeken, tömötten álló faiskolákban s elhanyagolt kertekben, hol a buján tenyésző dudvák a fényt a tenyésztett növényektől elvonják.

3. Lég. — A növények tápanyagaiknak lényeges részét a körüléből nyerik, — levegő nélkül egy növény sem élhet, hanem előbb-utóbb elvész, mint mondani szok-

tuk, megful. Réteinknek, kaszálóinknak azon helyein, hol trágyadombok, boglyák, vagy más tárgyak hosszasan állottak, a növények kivesznek, épen úgy, valamint vetéseink is megfulnak, kipállanak hosszasan tartó télen a vas-tag hóréteg alatt.

4. Viz. — A növény-szervezetnek 20—90 százalékát víz képezi, mely beivódott állapotban kisebb-nagyobb mértékben a növények valamennyi részében fellelhető, tehát a szöveteknek állandó s lényeges alkotórésze gyanánt tekintendő; e mellett a talajban foglalt tápanyagok oldó közege s alkotó elemei, az éleny és köneny együtt vagy külön-külön valamennyi növényvegyületnek alkotórészeit képezik. Hogy a különböző növények faji s egyéni természetökhöz képest igen eltérő mennyiségű vizet igényelnek, ezt tapasztalásból eléggé tudjuk, — a mi egyiknek sok, az alig képes a másiknak szükségletét csak némileg is fedezni; a rizs, az emberi nem legnagyobb részének fő tápszere, egyedül akkor tenyészik buján, ha virágzási idejéig víz alatt áll, más részt Afrika égető homoksivatagainak is meg van a magok jellegző florája; a légköri csapadékok mennyisége egyik évben az egyik, másik évben más fajú gazdasági vagy kerti növényünknek kedveznek, — ezért beszélünk különböző évekről, mint jó gabona-, széna-, gyümölcs-, szőlő- vagy burgonyaévről stb.

A légköri csapadékoknak tulságos mennyisége főleg a virágzervekre hat károsan, melyek fejlődésökhben visszamaradnak, míg a zöld részek, melyek a felvett vizet részben ismét elpárologtatják, amazoknak rovására szerfelett gyorsan s dúsan fejlődnek.

A növények virágzási idejében beálló esözések a termékenyítés fontos folyamatára igen károsan hatnak, a menyenyiben a himporszemcsék a bibéről részben lemosatnak, részben pedig annyira felduzzadnak, hogy végre egészen szabálytalanul szétrepednek, tartalmuk szétfoly s nem képes többé a termékenyítést fogatosítani.

A talajba szivárgó víz akkor hat a növényekre különösen kedvezőtlenül, ha az altalaj a vizet át nem bocsátja s következőleg ez a talajban tesped; károsabb továbbá a tenyészet vége felé, mint korábbi szakáiban, midőn a levelek még képesek a fölösleges vizet gyorsan elpárologtatni, s midőn a hosszú meleg napok alatt ugyanezt a talaj maga is eszközzi. Ily kedvezőtlen nedvességi viszonyok befolyása alatt a növények vékony gyökér végei, valamint a húsos gyökerek s gumók könnyen rothadásnak indulnak, s velök együtt maga a törzs is elpusztul. Némely növényre szerfelett gyorsan hat a talajban összegyűlt víz; ilyen a burgonya, mely hasonló körülmények között néhány nap alatt kivész, azonban a hosszú esözések ugyanezen oknál fogva vetéseinket is érzékenyen megtizedelik, gyümölcsfaíknak pedig nedves alju talajban csak addig élnek, míg gyökereik a vizet el nem érik; ha ez bekövetkezik, gyorsan, vagy hosszabb sinylődés után elvesznek.

Hogy a hosszasan tartó szárazság miért hat oly kedvezőtlenül? ezt a fentebbiek után feleslegesnek tartom fejtegetni.

5. Talaj . . . . . non omnis fert omnia tellus.

Hic segetes, illic veniunt felicitus uvae.

Ezen örökké igaz állításra, melyet Virgil mond a földmivelésről irt költeményében, korunk tudósainak egyik coriphacusa, Liebig, adta a helyes megfejtést; az általa megindított buvárlatok eredményéből e helyen csak azt akarom kiemelni, hogy a növények szervezetök fölépítésére bizonyos ásvány alkotórészeket igényelnek, melyeket vízben oldott földsök alakjában a talajból nyernek; ezen földsökat a különböző növények igen különböző mennyiségben veszik fel s egyéni igényeikhez képest — mondhatnók — mintegy kiválogatják magoknak a talajból. E szerint megkülönböztünk pl. mész-, káli-, kovanövényeket sat., a mésznövények (hüvelyes vetemények) kiválólag meszet, a kálinövények (burgonya, cukorrépa) kálit, a kovanövények (polyvás füvek, s tehát gabonafajaink is, melyeket azonban hasonló joggal foszornövényeknek is nevezhetnénk, minthogy szemek kifejlesztése fosforsavas sókra szórul) kovasavat (illetőleg fosforsavas sókat) igényelnek, s tehát csak olyan talajban diszlenek, mely az illető anyagoknak oldható vegyületeit kellő mennyiségben tartalmazza.

Nem nagy fejtörésbe kerül belátni, hogy ha a talajban valamely növény igényeinek megfelelő ásvány alkotórészek éppen nem, vagy legalább kellő mennyiségben nem foglaltatnak, az illető növény kivész, részint a szükségelt tápanyagok hiánya miatt, részint mert a vele együtt tenyésző többi növényekkel, melyek ugyanazon talajban szükséges ásványországi tápanyagaikat kellő mennyiségben fellelik, a versenyt nem képes kiállani, azaz a többi által elnyomatik. A növények, bármily békésnek lássék is együtt élésök, folytonosan küzdenek egymással általános életszükségleteikért: gyökereik küzdenek talaj- és nedvességért, föld feletti részeik pedig fény- és levegőért, s ezen lassu, de szakadatlan harcban egyesek aránylag gyorsan elbuknak, mások nyomorékokká törpülve hosszasan kinlódnak. Ezen elkeseredéssel vivott küzdelemnek félreismerhetlen képet látjuk elhanyagolt kertekben, hol a cultivált növények egyenként kivesznek, míg végre az illető vidék- és talajnak természetes vad florája marad, mint gyöztes, a küzd-téren. Lényegében nem igen különböznek a növények ezen küzdelmei az emberi önzés által szitottaktól, legfőlebb anynyiban, hogy a növények kizárólag saját egyéni érdekeikért küzdenek, míg mi — sajnos, de igaz — elég gyakran idegen érdekekért faljuk föl egymást, mit, mint eszes lények természetesen „nemzeti dicsőség, becsület, egység“ s más hasonló hangzatos nevű fogalmakkal igyekszünk palástolni.

De lássuk már most néhány példában, mily tetemes zavarokat idéz elő a növények szervezetében, ha az életök fentartására szükséges ásvány alkotórészek a talajban hiányzanak, vagy kellő mennyiségben nem foglaltatnak.

Dúsan trágyázott, tehát légenyirtalmu vegyületekben kiválóan gazdag talajban gabonafajaink igen buján tenyésznek, s a legbővebb aratást helyezik kilátásba, midőn egyszerre csak mintegy varázsesapásra megdőlnek. Ezen szemünket, de zsebünket még inkább kellemetlenül érintő jelenségnek oka — a viharok, heves záporok, s jégesök által eredményezett hasonló jelenségtől eltekintve — rendellenes táplálkozásban rejlik. A trágya lényegtartalmu ve-

gyületei ugyanis igen kedvezően hatottak a gabonaszálak zöld részeinek kifejlődésére, ezek tehát vigan növekedtek; tudjuk azonban, hogy a polyvás füvek karcsu száraiknak szilárdságát a kellő mennyiségben felvett kovasavnak köszönik, ezen fontos anyag pedig a dúsan trágyázott talajban vetéseinknek aránylag csekély mennyiségben állván rendelkezésére, hozzá oly mostohán jutottak, hogy szilárd vázukat ki nem képezhették: végre önsúlyuk alatt összeroskadtak. Más növényeken hasonlóképp rendellenes tünetek keletkeznek, ha a talajból nagy mennyiségű légenyirtartalmu vegyületeket vesznek fel a földsök rovására; ily körülmények között gyümölcsfáinkon levél túltengés észlelhető, mi abban áll, hogy leveleik igen szaporán s dúsan fejlődnek, gyümölcsük pedig annál szűkebben. Ugyanily rendellenes viszonyok között vannak mindazon üvegházi, vagy ablakokban tenyésztett növények, melyek hogy monstrosus nagy leveleket hozzanak létre, tiszta korhanyban ápoltatnak.

Vége még azon táplálkozási rendellenességet akarom kiemelni, mely akkor áll elő, ha a talaj vízben oldható vassókat éppen nem, vagy csak elenyésző csekély mennyiségben tartalmaz. Ezen igen elterjedt anyagot, bár aránylag kis mértékben, de zöld festanyagok előállítására minden magasabb növény megkivánja, s ha kellő mennyiségben nem juthatnak hozzá, zöld színök nem fejlődik ki, sápkórba esnek, a nyers tápanyagokat át nem hasonítják s kivessznek.

A talaj vegytani összetételén kívül még természettani tulajdonságai is nagy befolyással vannak a növények tenyésztésére: a köves, sziklás talaj éppen oly kevésbé kedvez a növények tenyésztésének, mint a laza futó homok; a nagy vízfelszívó képességű szintoly ártalmas, mint az, melynek vízfelszívó képessége felette csekély s. i. t. Oly növények tehát, melyek nem képesek a talaj ezen sajátosságaihoz alkalmazkodni, ha természetöknek meg nem felelő physikai tulajdonságokkal bíró talajba kerülnek, csak tengődni, nyomorogni fognak, míg más növények ugyanott talán vigan tenyésznek.

Térjünk át már most:

A) a kiválasztási betegségekre. Számos gyümölcs- és erdei fánk rendes élettani viszonyok között különös, e célra szolgáló sejtek által, melyek szűkebb vagy tágabb sejt-közi járatok oldalait vonják be, mézgát; illó olajokban oldott gyantát, azaz balzsamot, mannaczkrot s más hasonló anyagokat választ ki; így a mandola-, cseresnye-, meggy-, szilva-, őszi- s kajszi barackfa vízben felduzzadó mézgát, cerasint, tülevelű fáink terpentint (illó terpentinolajban oldott fenyőgyantát), a virágos kőrifá (Fraxinus ornus) végre mannaczkrot választ ki. Ezen kiválasztás, mint említém, a rendes élettani folyamatok közé tartozik. Bizonyos rendellenes körülmények között azonban, melyeknek okát egyszerűen nem tudjuk s csakis annyi bizonyos, hogy külső sértések elősegítik, ugyanezen fák az említett anyagokat tulságos bőven választják ki ezen kóros állapot mézga-, terpentint-, vagy gyantás mannaczkro folyás elnevezése alatt ismeretes. Ny bö kiválasztás a növényre nézve nem lehet különb,

miután a tápanyagok szervezetének többi részétől elvonatnak s hasonló betegségekben szenvedő fák lassankint elsatnyulnak és hegyöktől lefelé kiasznak; mint ezt különösen a mandola- s őszi barackfánál elég gyakran van alkalmunk tapasztalni.

Az ugynevezett mézfolyás és mézharmat újabb vizsgálatok szerint élődiék által okoztatnak, s következőleg a növény betegségeinek nem ezen csoportjába tartoznak.

B) Bomlási betegségek. Ezen kifejezés alatt oly betegségeket foglalnak össze, melyeknél az élő növényen lényegében ugyanazon vegytani folyamatok lépnek fel, mint a szerves világból származó elhalt testeken, azaz rothadási, korhadási folyamat.

Az utóbbi, a korhadás vagy száraz rothadás a fák törzsét szokta meglepni, vagy külső sértésekre, vagy az élet későbbi szakában ismeretlen okokból s abban áll, hogy a faállomány lassanként barnás vagy világosabb sziüü porrá, azaz korhanyyá, másoknál, mint a bükknél igen gyakran laza, pudvás tömeggé (bükkfatapló) változik. Vén fánál a korhadás többnyire a törzs belsejéből indul ki, mi által a fa maga odvas lesz, e mellett azonban, ha a kéregállomány a képzősejt (cambium) gyűrűvel ép marad, még hosszasan élélhet, miként ezt főleg a füzeken tapasztaljuk; a nagy koráról s vastagságáról (körülete 46 $\frac{1}{2}$ láb) híres teneriffai sárkányfa (Dracaena draco), melyet csak ez előtt néhány évvel döntött ki a vihar, Teneriffának 1402-ben történt felfedezése alkalmával már odvas volt. Az ily odvas fák többnyire koronájuktól kiindulva szoktak kiszáradni.

A tulajdonképi, vagy nedves rothadásnál újabb vizsgálatok szerint a sejteny növényi kocsonyává (bassorin) változik, mire a sejtek maguk bűzös barnás péppé folynak szét s a leveleken sötét színű, rothadó foltok, a törzsön pedig bűzös lével telt odvak keletkeznek, melyek a szomszéd egészséges részekben mindig tovább s tovább harapódzván, végre az egész szervezetet aláássák. A fák törzsén az ily rothadó góczokat rüt, rücskös, majd szintén rothadásnak induló kinövések, u. n. r á k f e k é l y e k környezik.

Ugyancsak a bomlási betegségek közé sorolhatjuk a fának vizkór elnevezés alatt ismeretes bántalmát, mely abban áll, hogy a beteg fa kérge alól vizenyős nedv szivárog ki, mely a kérget leválasztja, későbbi időszakában a fa leveleit elhullatja s elhal.

Külső sértések az ily bomlási folyamatokat elősegítik s e miatt szoktuk és szükséges is a fákon ejtett sebet gondosan betapasztani. Vajjon ezen helybeli rothadást élődiék indítják-e meg, ezt ez idő szerint még bajos eldönteni; annyi bizonyos, hogy korhadó s rothadó növényi részekben alacsony szervezetü gombákat s algákat állandóan is nagy mennyiségben lehet találni, hogy azonban ezek okozói vagy csupán kísérői-e a bajnak? napjainkban még nyílt kérdés vita tárgyát képezi.

Dr. Entz Géza.

(Folytatjuk.)

T Á R S A L G Ó.

Erdélyi gazdasági egyesület.

XVII.

Választmányi ülés 1871 augusztus 7-én.

1) Titkár jelenti, hogy a köztelek lajstromozása be van fejezve, — a lajstromok a kert. szakosztályhoz tétetnek át.

2) Titkár jelenti, hogy 17 veder tavali bort 1 frt 70 krjával eladott, — tudomásul szolgál; a szüretre szükségelt edények bevásárlása elnök és titkárra bízatik.

3) Titkár jelenti, hogy n. Kócsi Károly: „Községi faiskola“ című művét az egyesület részére megszerezte, — ára utalványoztatik. Szabó Samu tagtárs indítványára a miniszteriumhoz felirat lesz intézve; melyben a mellékelt nyomdai költségvetés alapján némi segély fog kéretni a boldogult tanár családja számára, mely az említett munka tetemes kiadási költségeit viselte.

4) Földm. miniszterium i. 7043 sz. a. aratási eredményről szóló rovatlapokat küld kitöltés végett, — időközben és mint lap melléklet a termelőknek megküldettek.

5) Olvassatnak a kert. szakosztály június 14-iki és július 9-iki üléseinek jegyzőkönyvei, — a június 14-iki jegyzőkönyv tudomásul szolgál, a július 9-ikének 2 ik pontjában indítványozott magtermelési kísérletek létesítendőek, a 3-ik pontbeli indítvány, (hazai s külföldi jelesek neveivel ruházni fel a köztelki táblákat) elejtetett.

6) Olvassatott az állandó bizottság július 10-iki ülésének jegyzőkönyve, — tudomásul szolgál és helybenhagyatik.

7) Olvassatott az ismeretterjesztő szakosztály július 10-iki ülésének jegyzőkönyve, — a 2-ik pontban a Fodor József ur által pályakérdés jutalmazására beküldött 10 db. aranyhoz, szakosztály az egyesület részéről is 10 db. aranyot indítványoz, mit az igazg. választmány el is fogadott. A 3-ik pontban véleményezett cselédjutalmazás életbeléptetését az igazg. választmány jövő tavasszal fogja a miniszteriumtól kérvényezni.

8) Földm. miniszterium i. $\frac{7402}{397}$ sz. a. megküldi a borsodmegyei gazd. egyesület kiállítási jelentését — Köszönettel fogadtatott.

9) A triesti gazd. egyesület megküldi f. év szeptember 20-ikától, október 20-ikáig tartandó kiállításának tervrajzát, — tudomásul szolgál.

10) Földm. miniszterium i. 3611. sz. a. egyesületünkre vonatkozó történeti adatok beküldését kívánja, — a jelentéstétellel Nagy Ferencz és a titkár bizatnak meg.

11) Földm. miniszterium i. 7438 sz. a. megküldi a kiállításra szánt tárgyak vitelbérének leszállítására vonatkozó vasúti hirdetményt, — tudomásul szolgál.

12) Cs. k. bécsi főpénzverde elvállalja a kiállítási érnek vezetését és azoknak árát tudatja, — tudomásul szolgál.

13) Kodolányi igazgató ur tudtul adja, hogy a m.-vá-

sárhelyi vándorgyűlésen az első kérdésnek bevezetésére kész, — kedves tudomásul szolgál.

14) M.-Vásárhely nemes tanácsa a részéről történt bizottsági választásokat adja tudtul és 100 frtot a tárlat költségeire megajánl, — hálás köszönettel fogadtatván, tudomásul szolgál.

15) Dr. Zuchristan megküldi a Babóféle Weinbaukalendar előfizetési felhívását, — egy példányra 40 krjával előfizetni határoztatott.

16) Mikó Mihály marosszéki főkirálybíró tudatja, hogy a vándorgyűlés alelnöki tisztét a legnagyobb készséggel elfogadja, — kedves tudomásul szolgál.

17) Miniszterium i. 8267 sz. a. megküldi a Svájczban, Sitten városában tartandó kiállítás tervrajzát, — tudomásul szolgál.

18) Tompa ügyvéd ur beadja a kötelezvény mintákat s a vele kötendő szerződés két példányát, — vélemény adásra Filep István és Demeter Károly tagtársakhoz tétetik át.

19) Kodolányi igazgató ur Vass és Vékony tanulókat jeleli ki, kik az egyesület költségén a m.-vásárhelyi gyűlést meg fogják látogatni, — tudomásul szolgál.

20) Pénztárnok jelenti, hogy gr. Pejacsevics Márk 2000 frt pp. alapítványát 2000 frt urbéri kötelezvényvel hajlandó volna kifizetni, — választmány nem tartja magát illetékesnek e kedvezmény megadására, hanem a jövő közgyűlés elé fogja terjeszteni.

21) Kodolányi igazgató ur a monostori tanítézet nyári vizsgáira hívja meg egyesületünket, — köszönettel fogadtatott, s az egyesület képviselőjére Galgóczy Károly, Szabó Samu és a titkár kérettek fel.

22) Kodolányi indítványozza, hogy a vándorgyűlésekre alapszabályzat állapíttassék meg, — elfogadtatván az ismeretterjesztő szakosztályra bízatik, mely közvetlenül a vándorgyűlésnek fog e tárgyról referálni.

Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

Az 1872-iki ménállomások ügyében.

Az erdélyi központi lótenyésztő bizottság elnöksége útján következő értesítést vettük, mely egyszersmind minden törvényhatóságnak megküldetett:

A földmivelés, ipar- és kereskedelmi miniszteriumnak mult hó 27-ről 8397 sz. a. kelt az iránti rendelete következtében, hogy a kellő intézkedések az 1872. évi fedeztetési idényre megkezdessenek, s hogy az ujonnan alakítandó, valamint az eddig is létezett fedeztető állomások, esetleg szükséges eszközeik megtételére eleve jókor figyelmeztessenek, felhivom méltóságodat, miszerint a vezetése alatti törvényhatóság lótenyésztő bizottságának meghalgtatása után, a törvényhatóság területén ugy az eddig is fenállt azon állomások iránt, melyek tenyésztési jövőre is figyelembe vevendőnek tarthatók, valamint az ujonnan alakíttatni kívántak felől is javaslatát folyó évi szeptember 15-ig a sepsi-szentgyörgyi kir. méntelep parancsnokságához okvetlenül beküldeni sziveskedjék.

Ezen kérdés alatti javaslatot tartalmazó kimutatásban kiemelendő lészen:

- a) Az állomást igénybevevő község és vidék tenyészanyagjának faja és megközelítőleg annak termet leírása.
- b) A kancza létszám megközelítőleges száma.
- c) Hány mén szükségeltetik.
- d) Ezek minő fajuk, természetük és nagyságuk legyenek.
- e) Minő ár mellett, s mi módon van a helyiségekről gondoskodva. Továbbá felkérem méltóságodat arra is, miszerint a lótenyésztés bizottmány meghallgatása után, az iránti becses véleményét valjon lehető volna a törvényhatósága területén a mének részére szükségeltető takarmány és a legénység élelmezését is előre meghatározott ár mellett az állomások köteleességévé tenni? az elől kifizűtött határnapig velem közölni sziveskedjék, hogy e tárgyban jelentésemet a főméltóságú m. k. földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszteriumhoz megtehessem.

Szamosujvárt, augusztus 1. 1871.

B. Bánffi Dániel.

Levelezés.

M.-N.-Csán, aug. 9. 1871.

Megeredtek az ég csatornái, alkalmas idő arra, hogy a gazda ne csak jöjjön-menjen, hanem asztalához ülven, irással is foglalkozzék.

Mint mindenütt, úgy a Mezőségen is, a későn vetett tengeri általában szebb, és jobb termést ígér a korán vetettnél. Azt tapasztalom, hogy ki tengeri alá földjét mélyebben, azaz vasekével szántotta: gyengébb tengerivel bír, mint az, ki csak 2—3 hüvelykre mivelte fackóval. Az ok egyszerű; gyakori eső következtében a víz mélyen beszivárogván, nem párologhatott el, a föld alig hogy száradásnak indult, ismét és újra megázott annyira, hogy a megforgatott, fellazított talaj sár alakkal birt, a belevetett tengeri szem pedig vagy kipusztult, vagy a tulságos víztartalom miatt sárgán, betegen bujt ki; további fejlődése pedig a víz elpárolgás idézte hűvösség miatt tetemesen akadályozva volt. Kevésbé mély szántásnál a víz lefolyhatott, könnyebben elpárolgott, a föld megmelegedett s a tengeri egészségesebb színben állott, s rendes időben mivélés alá került.

Ez állításom ellenvétecsit tudom, de a gyakorlat ily rendkívüli időben összeütközésbe jö az elmélettel, de csak látszólag, mi fennebbi közleményből látható.

Az őszgabonák aratása többnyire bevégeztetett, s sok gazda reményeiben esalafkozott, lett sok kalangya és lesz kevés szem, s a mi lesz is, az másod-harmadrendű közé számítható.

A soványabb trágyázatlan földeken buza helyett negyed-rész őszőg termett; trágyázott földekbe vetett buza pedig megdült, s igen sokat szenvedett a rozsdától.

Ily rozsdás gabonákat nem láttam csak 1860-ban főherczeg Albrecht magyar-óvári birtokain. Nedves, ködös időjárás levén, a rozsdás fejlődés és szaporodás oly buja volt, hogy néhány nap alatt egész tábla buzák tönkre tétettek és le kellett őket kaszálni. E gomba lepte el gabonánkat, oly annyira, hogy a szem még lágy tejes korában mintegy piros burkolatban látszott. Ily rozsdalepte állapotban nem is volt reménylhető, hogy ép, egészséges szemet arassunk. Kővér földben a rozsdás, sovány földben az őszőg pusztított.

Rozsűszög kevés, de mégis volt, tehát az eddiginél egy elenséggel több. Zab kitűnő termést fog adni.

Múlt év augusztus közepén minden védnövény nélkül ugarba vetett luczerna gyönyörű és már a második kaszálást adja, holott a tavaszkor vetett — hihetőleg a nedves időjárás miatt — kevésbé sikerült.

Malaczeit ismét meglátogatta az az előre gyanított, de nem szivesen látott vendég, a torokgyík, azonban két napi pusztítás után szerencsére itt hagyott. Részemről a torokgyík, általában a lépfenés bajok keletkezési okát a levegőben keresem; ott kell valami körgerjnek, miazma contagium, vagy akár minek nevezük, lenni, mely e betegség okozója. Nem látjuk és nem érezzük, de mégis van; lehet, hogy egykor a göröső fog arról bennünket felvilágosítani.

Alma és szilva bőven van, körte kevesebb. Szőlő meglehetősen mutatkoznék, de igen valószínű, hogy ismét csak borvizzel lesz iható, mert alig három hete, hogy virágzott, s így ha az ősz nem lesz kedvező: nyulat lőhetünk vele.

Ébner Sándor, gazdatiszt.

Előpatak, aug. 10. 1871.

Ne legyen feltűnő, hogy az „Erdélyi Gazda“-nak Erdély e legtarkább színezetű fürdőjéről írok, mert habár a mezei gazda, közvetlenül nincs érdeklődve általa, de még is jól ismeri, a „drágaságáról és tarkaságáról, igen híres Előpatakot“.

Ha keresnök okát, e méreg drágaságnak, bizonyosan azon fogyasztásban találók fel, mit a vendégek változó csoportozata a fürdő idején alatt fölemeszt. Iszonyu sarcz van vetve, mind a lakbérre, mind az élelmi czikkekre, s ha csak pár napra jön be a szegény gazda, egyedül, vagy talán éppen családjával, jó vásárja kellett hogy legyen Brassóban, hogy a „zahlen“-t meg ne emlegesse!

Sok vidéki gazda látogatja, csupa szórakozás kedvéért e fürdőt; nekik még könnyű segíteni a dolgon, mert lehetett módjuk, a praxis szerzésben; de jaj a távolabbiaknak, kiknek saját erszényükön kell okulni! A fürdői közbirtokosság, gazdasági szempontból is, sokat segíthetne és javíthatna, Előpatakán.

A közelebbi számban a Szamos és Maros mentiről adott rövid ismertetésem után a Nyárad, Kis- és Nagy-Küküllő, később az Olt terére lépve: mindenütt a tulságos sok eső kártékony nyomait látjuk.

Az aratás sok helyen most folydogál, máshelytt hordanak, legtöbb helyen átútasomkor a kalangyák még mezőn voltak.

Jégek sokféle volt; útamban különösen Kóhalom vidékén láttam nagy pusztulást.

A víz mosások és áradások, a gazdasági munkát sok helyen feleslegessé tették az idej terményekre nézve, elhordták, elmosták a mit a gazda nagy fáradsággal tenyészett.

Marosszék még nem panaszolhat, Küküllőmegye, nem ok nélkül jajdul fel, Felső-Fejérmegyében, a mezei gazdaság zilált állapotban szenved; Segesvár és Medgyesszék, dúsan meg van áldva; Erdővidéken a termés nem kielégítő. Legszebb kukoricát Segesvár és Fejéregyháza közt láttam, azon útvonalon, mely M.-Vásárhely és Medgyes, s innen Előpatak, s Fel-Erdővidék között esik.

A szász vidékek, kender földje sem olyan, mint máskor; az igaz, hogy szép vékony, de ritka és törpe. A haricska, Szász-Ma-

gyaros és Előpataka között most virágzik. A zab földek itt még zöldek és nagyon ritkások.

Föl kell említenem, hogy az utak elég jó karban vannak, s különösen dicséretet érdemel azon út, melyet pár évvel ezelőtt Héviztől, csaknem Magyarósig, olasz munkások készítettek, hol a kéz és puszkapor ereje előtt, sok sziklatömb mállott szét.

Kerekes Sámuel.

Egyveleg.

* A k.-monostori gazd. tanintézet vizsgái f. hó 10-én kezdtek meg. Eddig a növénytan, növénytermelés, ásványtan és vegytan vizsgája folyt le nagyon kielégítő sikerrel. Felhívjuk t. gazdatársainkat, sziveskedjenek személyes látogatásuk által a kivivott eredményekről meggyőződni.

* Hizott sertésektől megeskiallítása lesz augusztus 24—27-éig a pest-kőbányai szállásokon, eddig mintegy 50 tenyésztő és kereskedő részéről tizenöt ezer darabon felül van bejelentve, oly mennyiség, minő még a föld hátán sehol egy-egy nem volt! A faj és hizalás körül előforduló különbségek e kiállítást kétség kívül nagyon érdekessé fogják tenni.

* Lóárverés lesz a m. k. álladalmi ménesekben, még pedig Kis-Béren september 4-én, Bábólnán sept. 5-én, végre Mezőhegyesen sept. 11-én, mindenütt d. e. 9 órától kezdve. Egyidejűleg kihirdettetett a tenyészmárha — tiszta magyar faj — árverés is, mely Kis-Béren sept. 9-én, Mezőhegyesen sept. 12-én megy végbe. Összesen eladó lesz mintegy 300 kancza és herélt ló, továbbá 48 bika és 83 tehén.

Mai számunk mellékletül veszik tisztelt olvasóink a m.-vásárhelyi gazd. tanácskozmány és tárlat hivatalos programját.

Időjárás.

Julius hó éjszakai szél lengése mellett borongó meleg idővel, a légsulymérő majdnem rendes állásával kezdődött, a légkör közép hőmérséké a hó első felében: 15.94 R. fokot tett. 1-én reggel és este borult, délben borongó. 2-án éjszakai széllel borongó. 3-án reggel éjszakai szél lengése mellett derült, aztán keleti széllel borongó, meleg idő. 4-én reggel meleg déli széllel derült, déltájt borongó, a légkör hőmérséklete: 26 R. foknyi meleget jelzett, este borongó. 5-én derült. 6-án reggel és délben borongó, estvére kelve éjszak-nyugatról zivatar dörgéssel és esővel érkezett. 7-én borult, korán reggeltől egész délig éjszak-nyugati széllel folyvást sűrűen szakadt az eső, a leesett légköri csapadék az nap 17 pár. von. magasságot ért. 8-án borongó, reggel é.-ny-i széllel kevés eső esett. 9-én reggel borult, kevés esővel, déltájt keleti széllel borongó, este borult. 10-én derült, a légkör napi közép melege: 17.1 R. fokot tett. 11 és 12-én reggel derült, aztán borongó meleg idő, a légkör napi közép melege 1 fokkal nagyobb vala. 13-án reggel és délben borult, többszörös sűrű esővel, este borongó. 14-én déli széllel borult. 15-én reggel és délben borult, délután $\frac{1}{2}$ ó. d.-k-ről zivatar 10 perczig tartó záporosóval érkezett, este borongó.

A légsulymérő állása 0 fok hőmérsékletre szállítva 1-től—5-ig emelkedett: 323.49—325.18 pár. von. 6-án 2 vonallal csökkent. 7—10-ig újra emelkedett: 324.68 p. v. 10—12-ig csökkent: 321.33 p. von. 13—15-ig emelkedett: 324.15 p. von.

A túluralgó szél az éjszak-nyugati és dél-nyugati volt.

Julius hó második felében több derült, nyári nap rekkenő hősséggel állott be, melynek folytán dél-nyugati széllel 20-án éjjel nagy szélvihar, 25-én éjjel pedig nagy égháboru származott. A közép légmérséklet: 16.8 R. fokot tett. A reggelek két nap kivételével mindenkor derültek valának. 16-án éjszak-nyugati széllel borongó. 17-én reggel és este derült, délben borongó: 22.4 R. foknyi meleggel. 18-án derült. 19-én reggel derült, aztán borongó. 20-án reggel derült, délben borongó: 22.6 foknyi meleggel, este borult, a láthatár é.-ny-ti részén zivatar időzött, éjjel után nagy szélvihar dühöngött kevés esővel. 21—24-ig derült, éjszakai széllel, mely többször keletre és délre fordult. 25-én reggel derült, déltájt borongó: 23 R. foknyi meleggel, este borult, éjjel é.-ny-ről nagy zivatar dörgéssel és záporosóval érkezett. 26-án borongó, erős é-i széllel. 27, 28, 29 és 30-án derült meleg idő. 31-én reggel derült, délben borongó: 24.5 R. foknyi rekkenő meleggel, este 10 órakor nagy szélvihar érkezett dörgéssel és esővel kísérvé.

A légsulymérő állása 0 fok hőmérsékletre szállítva a hó második felében 16—20-ig csökkent: 324.25—321.03 pár. von. 21—23-ig emelkedett: 324.85 p. von. 24-én két vonallal, 25-én pedig 3 p. vonallal csökkent, mire a nagy zivatar következett. 26-án 3 von. emelkedett, 27 és 28-án naponként 1 vonallal emelkedett: 325.28 p. von. 29—31-ig csökkent: 322.49 pár. von.

Az egész hó lefolytában derült nap volt: 11, borongó: 16, borult 4. Az összes csapadék: 46 p. v. magasságot ért.

A túluralgó szél többnyire az éjszakai és déli volt.

Kolozsvárt 1871 aug. 14-iki hetivásár árjegyzéke. Nagy vékával: Tiszta buza 2 frt 80 kr, elegybuza 2 forint 40 kr, rozsa 2 frt, törökbuza 2 frt, zab 1 frt 5 kr, árpa 1 frt 15 kr, alakor 70 kr, pityóka 70 kr, egy font marhahus 21 kr, egy font sertéshus 26 kr, egy font szalonna 48 kr, egy font hárj 50 kr, egy kupa hájzsír 1 frt 20 kr, egy kövér lud 2 frt 50 kr, egy sültnek való 1 frt 20 kr, egy pár csirke 65 kr, négy tojás 10 krajczár.

TARTALOM: A földmívelési miniszter látogatása Erdélyben. — Levelek a pinczéből, IV. — A növények betegségeiről. — Társalgó: Választmányi ülés aug. 7-kén. — Az 1872-iki ménállomások ügyében. — Levelezés. — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

HIRDETÉS.

(1)

(3—3)

STEIN JÁNOS,

erd. muz. egyl. könyvtárnál

Kolozsvárt

kapható:

Községi faiskola.

Alapvonalok a gyümölestenyésztésre. Községek, néptanítók, gazdák számára

irta **Kócsi Károly,**

a kolozsvári ev. ref. főtanodában a természetrajz r. tanára.

Nagy 8-rét, X és 200 lap, a szöveg közé nyomott 58 ábrával, s egy terlvappal.

Ára 1 frt 50 kr.

Mai számunkhoz $\frac{1}{4}$ ív melléklet van csatolva.

Az erdélyi gazd. egyesület f. évi október elején Maros-Vásárhelyt egész Erdély területére kiterjesztett gazd. tanácskozmányt és tárlatot rendez, melyre nemcsak egyesületnek tagjait, de a haza minden gyakorló gazdáját is hazafias tisztelettel meghívja.

A tanácskozmány és tárlat tartama október 5-étől 8-áig, vagyis csütörtöktől vasárnapig terjed.

A tárlat két részre oszlik u. m.: állat- és termény-tárlat; az első áll két, a második öt alább részletezendő osztályból.

A bejelentések szeptember 24-étől október 1-éig Maros-Vásárhelyre a tárlati bizottsághoz intézendők.

A kiállításra bejelentett állatok október 4-én, az-az szerda reggeltől ugyanaz nap esti öt óráig fogadtatnak el és a jutalom kiosztásig helyben maradnak.

A bejelentett terményeknek szeptember 24-től kezdve, legkésőbb október 1-ére meg kell érkezniük.

* * *

Első nap csütörtök okt. 5-én.

1) Reggeli 9 órakor a gazd. tanácskozmány megnyitása és pedig:

a) Elnöki megnyitó.

b) Jegyző választás.

c) Megfelelő számú tagokból álló bizottságok választása egy az állattárlat, a másik a terménytárlat megbirálására.

d) A meglátogatandó jószágok és szőlőtelepek részére külön-külön bizottság választása, mely a vizsgálati látogatásra kiszálljon és a tapasztaltakról jelentést tegyen.

e) Első kérdés tárgyalása: „Miként lehetne a gazdasági szakismeretet földművelő népünk között legkönnyebben és legcélszerűbben terjeszteni, különösen miként lehetne erre hatni ugynevezett cselédképezdek, és miként a vándortanári intézmény által?“ Bevezeti Kodolányi Antal.

f) Második kérdés tárgyalása: „Miképp áll a tagosítás ügye Erdélyben; micsoda határok mily módozattal tagosítottak. A tagosított határok mily előnnyel folytatják gazdaságaikat a tagosítatlanokkal szemben? Mik a tagosítás gyorsabb előhaladásának akadályai, miképp volnának azok elháríthatók és a tagosítások létrejötté gyorsítható; figyelemztetve egyszersmind, ha a megtörtént tagosítások körül a jó eredményt gátló hibák követték el, és hogy a jó eredmény biztosítása tekintetéből miképp történjenek a tagosítások legcélszerűbben?“ Bevezeti Lészay Lajos.

2) A tárlatok ünnepélyes megnyitása.

Második nap péntek okt. 6-án.

1) Biráló bizottságok működése és jelentésük készítése.

2) Bizottságok kirándulása, vizajövetelkor jelentések készítése.

3) Délutáni három órakor az állattárlati jutalmak ünnepélyes kiosztása.

Harmadik nap szombat okt. 7-én.

1) A különféle bizottságok ülései.

2) Délután négy órakor tanácskozmányi közülés, melynek tárgyai:

a) biráló bizottságok jelentései,

b) jószág- és szőlő vizsgáló bizottságok jelentései,
c) a tanácskozmány jövő évi gyűléshelyének és az ott netán tárgyalandó kérdéseknek indítványozása.

Negyedik nap vasárnap okt. 8-án.

1) Reggeli 9 órakor tanácskozmányi ülés. Tárgyai:

a) Harmadik kérdés tárgyalása: „Az ötvenes évek óta behozott külföldi szőlőfajok, minő előnyöket mutatnak fel borvidékek szerint, termékenység, a borok kiváló sajátosságai s árkülönbség tekintetében a régibb honi fajokból nyert borokkal szemben, és vajjon az új fajokkal behozott különböző (külföldi) művelésmódok gyakorlatilag alkalmazva oly eredményt mutatnak-e, hogy egyiket vagy másikat régibb, okserüen kezelt művelési rendszerünk felett általános terjesztésre ajánlani lehessen?“ — Bevezeti Nagy Ferencz.

b) Ülés bezárta.

2) Déli 12 órakor a terménytárlati jutalmak ünnepélyes kiosztása.

3) Délután 3 órakor az egyesület javára átengedett tárgyaknak nyilvános elárverezése.

* * *

A TÁRLAT.

Allattárlat.

I. osztály: szarvasmarha.

Belföldi, vagy magyar faj.

a) Egy drb 3-ad fü bika.

Jutalmak: Első díj: 8 drb arany; második díj: 4 drb arany; harmadik díj: egy dicsérő oklevél.

b) egy drb 4-ed fü jó tejelő tehén.

Jutalmak: Első díj: 5 drb arany; második díj: 3 drb arany; harmadik díj: egy dicsérő oklevél.

c) Egy pár 4-ed fü jármás ökör.

Jutalmak: Első díj: 6 db arany; második díj: 3 drb arany; harmadik díj: egy dicsérő oklevél.

d) Egy drb 2-od fü bika.

Jutalmak: Első díj: 3 drb arany; második díj: 1 drb arany; harmadik díj: egy dicsérő oklevél.

e) Egy drb 2-od fü ünő borju (üsző).

Jutalmak: Első díj: 3 drb arany; második díj: 1 drb arany; harmadik díj: egy dicsérő oklevél.

A kiállítási kedv ösztönzésére a csak oklevéllel jutalmazott kiállítóknak költségeik némi megtérítése fejében, az oklevél mellé u. n. mértföldpénz adatik, a hajtási távolság minden mértföldje után legalább 20 kr. Ezen kedvezményben azon állatok is részesülnek, melyeket a bíráló bizottság kitüntetésre még érdemeseknek ítél, de részökre a megszabott szám miatt oklevél nem jutott.

II. osztály: sertés.

Belföldi vagy magyar faj.

a) Egy szép tenyész kan.

Jutalmak: Első díj: 4 drb arany; második díj: 2 drb arany; harmadik díj: egy dicsérő oklevél.

b) Egy szép kocza.

Jutalmak: Első díj: 2 drb arany; második díj: 1 drb arany; harmadik díj: egy dicsérő oklevél.

c) Egy szép süldő.

Jutalmak: Első díj: 1 drb arany; második díj: 1 drb tallér; harmadik díj: egy dicséző oklevél.

Terménytárlat.

I. Mezeitermékek osztálya:

1) Buza őszi tavaszi. 2) Rozs. 3) Árpa. 4) Zab. 5) Törökbuza. 6) Burgonya. 7) Répa. 8) Olajmagvak. 9) Takarmány magvak.

Jutalmak: 2 drb ezüst érem, 3 drb bronz érem, 6 dicséző oklevél.

II. Fris gyümölcsök osztálya:

1) Csemegezőlő:

Jutalmak: 1 drb ezüst érem gyűjteményért, 3 drb bronz érem, 5 dicséző oklevél.

2) Alma- s körte-csoportozatok:

Jutalmak: 3 drb ezüst érem gyűjteményekért, 4 db bronz érem, 10 dicséző oklevél.

3) Különféle gyümölcs:

Jutalmak: 2 dicséző oklevél.

III. Borok osztálya:

1) Asztali borok:

Jutalmak: 2 drb ezüst érem gyűjteményekért, 4 drb bronz érem, 8 dicséző oklevél.

2) Fajborok:

Jutalmak: 1 drb arany érem, gyűjteményért, 5 drb ezüst érem, 10 drb bronz érem.

IV. Gazd. iparcikkek osztálya:

1) Rostos növények: len vagy kender, szálas vagy kikészítve:

Jutalmak: 1 drb ezüst érem, 2 drb bronz érem, 4 dicséző oklevél.

2) Selymészet: gubó, gombolyított selyem:

Jutalmak: 2 drb bronz érem, 2 dicséző oklevél.

3) Tejgazdaság: vaj, túró, sajt:

(E tárgyak kivételesen október 5-én reggeli 7-től 9 óráig küldendők be.)

Jutalmak: 2 drb bronz érem, 2 dicséző oklevél.

4) Méhészet: méz és viasz:

Jutalmak: 1 drb ezüst érem, 2 drb bronz érem, 2 dicséző oklevél.

5) Sergyártás: maláta és komló:

Jutalmak: 2 drb bronz érem, 2 dicséző oklevél.

V. Ismeretterjesztés szakosztálya:

1) Szakirodalom.

2) Gyűjtemények és taneszközök.

3) Tervezetek, tér- és fali képek, statisztikai táblázatok, minták.

Jutalmak: 1 drb ezüst érem, 2 drb bronz érem, 3 dicséző oklevél.

* * *

Minden pénz- vagy éremdíjhoz oklevél mellékeltetik.

Minden állatnál bebizonyítandó, hogy azok a birtokosnak vagy saját nevelése, vagy legalább egy év óta tulajdona.

A kalászosakból zacskóban legalább 4 kupa, törökbnzából 4—6 cső, burgonya s répából 4—6 db. küldendő.

Olaj- s takarmánymagvakból két font küldendő.

Gyümölcsnél minden fajból 4—8 darabot, vagy fűrtöt kell küldeni.

Borból legalább két félkupás üveggel, ebből egy üveg a kiállításra, egy a kostolásra megy. Pályázhatnak csak az 1868-ig bezárólag termett borok.

A beküldő mellékelt jegyzékben részletezze a termelésre vonatkozó főbb adatokat és hogy a kiállított mutatvánnyal egyenlő minőségű (gabona, gyümölcs, bor)-ból mennyi készlete van s minő árért eladó?

Ha a terménykiállító világosan meg nem jegyzi, hogy küldeményét visszavárja: kiállított tárgya az egyesület javára el fog árvereztetni.

Takarmányról, alomról és kiállítási helyről a tárlati bizottság díjtalanul gondoskodik.

Mindennemű szállítási költség a kiállítót terheli; kimutatott helyének szebb és költségesebb diszítését minden kiállító, saját költségén tetszés szerint eszközölheti.

Minden kiállító a tárlat egész tartamára szóló ingyen-jegyet kap.

Belépti díj egy-egy tárlatba 20 kr.

* * *

Az erdélyi gazd. egyesület, mint a tárlat főintézője, versenyen kívül áll.

Egy kiállító ugyanazon osztályban csak egy kitüntést nyerhet; kivéve a IV-ik osztályt, hol minden alosztályban is kaphat egy-egy jutalmat.

Az okleveleket aláírja az erd. gazd. egyesület részéről az elnök és titkár; a tárlati bizottság részéről az elnök és jegyző; végre az illető bíráló bizottság részéről az elnök és jegyző.

Kelt Kolozsvárt, augusztus 7-én, 1871.

Az erd. gazd. egyesület igazgató választmánya nevében:

Báró Huszár Sándor, s. k.
egyleti alelnök.

Gamauf Vilmos, s. k.
egyleti titkár.